

ԿԱՐՄԻՐ ԿԻՐԱԿԻ

(Տարեկից Ս. Վարդան Մայր Եկեղեցիի,
Նիւ Եոգի)

Եւ եղիցիս պսակ վայելչութեան
Եւ քազ արայալութեան ի ձեռն Աս-
տուծոյ Էոս (ԵՍԱՅԻ, ԿԲ, 3):

Ս. Զատիկի շրջանի Յիւնացի Կիրակի-
ներէն հինգը ծանօթ են ուրոյն անուն-
ներով, հինգն ալ գուհեղեղ եւ իմաստալից:

Զատիկը՝ Կարմիր Զատիկը Գրիգորի, Բոսնի է Յիսուոյ յարութեան, տօնը Տի-
րոյ մահուան վրայ տարած յաղթանակին, Բոսնի վերականգնութեան, վերածնուն-
դի, որ իմաստն է զատկական հակիթին, ինչպէս անոր Կարմիր ներկը նշանակ է փրկութեան համար խաչին վրայ Յիսուոյ թափած արիւնին:

Զատիկի Դ. Կիրակին կը կոչուի Կար-
միր Կիրակի:

Ան տարեկիցն է Նիւ Եոգիի Հայոց Մայր Եկեղեցիի սօնուհին և Ս. Վարդան անուանումին:

Մեր հայրենեաց պաշտպան Մամիկոն-

եան սպարապետը յայտնի է Սուրբ, Քաջ և Կարմիր Վարդան կոչումներով:

Մայր Յանարին Կարմիր Կիրակին սօնումը — թէ իսկ պատահական յարա-
բուժ — և Ս. Վարդան — որ և Կարմիրն Վարդան — անուանումը նշանակալից է:

Ջանանք վեր առնել այդ իմաստը բացատրելով մեր ինչն ու ինչուն, ծա-
ղումն ու նպատակը:

Ա. ԿԱՐՄԻՐԸ

Գոյնեքուն ամենէն վառ և ցոսուն է Կարմիրը:

Կարմիր գոյնն ու Կարմիր գնդիկները արիւնին՝ կեանք և կենսունակութիւն են մարդուն և ողջ կենդանական աշխարհին:

Տէր Յիսուս Գրիգորի Գողգոթայի վրայ թափած արիւնը Կարմիր գինն է հոգիներու փրկութեան:

Մարմիրսնեքուն արիւնը սերմն է հաւատքին օւռնացման:

Հայ ազգը և Հայոց. Սուրբ Եկեղեցին իրենց գոյութիւնը կը պարտին Ս. Վարդանանց ուխտին հաւատարմ հայ նահա-
տակներու թափած Կարմիր արիւնին:

Կարմիր գոյնը միտքի մէջ կ'արթն-
ցնէ Կարմիր Զատիկը, Կարմիր հակիթը, Կարմիր Վարդանը և Կարմիր Կիրակին:

Հայ քրիստոնեային համար զարմա-
նալի չէ Կարմիր մակդիրներու այս շար-
քը, որ սկսելով առաքելական շրջանի մարտիրոսութիւններէն կը հասնի մինչև Ապրիլեան Եղեռնին և Սարտարապատի ճակատամարտին մեր բխրաւոր նահա-
տակներուն արեւոյ հեղուհումն անխնայ:

Մեր բխրաւոր նահատակներու շար-
քներուն պէս անհատնում են Կարմիր ա-
նուններու և մակդիրներու շղթային օ-
ղակները:

Մեզ մօտ սովորական անուններ են հայոց Կարմիր Հողեր, Կարմիր Եկեղեցի, Կարմիր կամ Կարմրուորի վանք, Կարմիր Աւետարան, Կարմիր Խաչ, Կարմիր Բերդ:

Արուեստագէտները Կարմիր քղամի-
դով կը պատկերացնեն յարուցեալ Փրկչի՝ ճերմակ խաչով Կարմիր դրօշը բարձրա-
ցուցած, իւզաներկ կտակներուն մէջ առ-
վորաբար Կարմիր է պարեգօտը Տիրամայր Ս. Աստուածածնի, Կարմիր՝ պատմուհանը Մայր Հայաստանի:

ՆՈՐԱՅՐ ԱՐԲԵՊՍ.

Այս մի քանի յիշատակութիւնները՝ անցնելու համար կարծիր կիրակիին:

Բ. ԿԱՐՄԻՐ ԿԻՐԱԿԻ

Կարմիր կիրակի կոչումին մասին լուռ են պատմութիւնն ու բանասիրութեանը: Անոր իբր թէ հին հեթանոսական տօնէ մնացած հետք մը լինելը կամ անոր շուրջ տրուած բնապաշտական և գարնան եղանակին կապելու բնութեանական բացատրութիւնները թէ իսկ գեղեցիկ՝ համոզիչ չեն ամենեւին:

Կարմիր կիրակի անուանումին մասին ամենէն պարզ, ամենէն խելքի մօտ բացատրութիւնը ստպէս կու տայ անանունն հայ տաղասաց մը. —

Կարմիր անուանի
Օրն այս ցաղելի,
Ջի Տէրն երեւի
Որպէս ի Զատի
Օրն կիրակի.
Եւ այն զի կոչի
Կարմիր կիրակի,
Եւ յոյժ պատեանի
Ջի տրեամբ ծաղկի: (*)

Այս գեղեցիկ օրը Կարմիր կ'անուանուի, կ'ըսէ տաղասացը, վասնզի Զատիկի կիրակի օրուան պէս՝ Տէրը այսօր ալ կ'երևի: Կարմիր կոչումը շատ կը պատշաճի այսօրուան, վասնզի արիւնով կը ծաղկի ան:

Հաւատքի և տեսիլքի ներշնչումը և գարնան գոյնզգոյն ծաղիկներուն բոյրն ու գեղեցկութիւնը կան Կարմիր կիրակիին այսպէս պատկերացման մէջ:

Կարմիր կիրակիի մասին տաղասացին տուած բացատրութիւնը կը հաստատուի Աւետարանի և Գործք Առաքելոցի վկայութիւններովը:

Արդարեւ, Ս. Զատիկին և հետեոյ քառասուն օրերուն, Յարուցեալն Գրիստոսը սպում տալովն հրաշքով և ճաշով կերպարանաւ կ'երևի իւղաբեր կիներուն, իր աշակերտներուն և հետեորդներուն, Տէրը կը խօսի անոնց հետ Աստուծոյ արքայութեան, Ս. Հոգիի գալուստին, ա-

ռաքելութեան կոչումին և Աւետարանին քարոզութեան մասին: Այսպէս է որ Յիսուս կը փարատէ անոնց կասկածն ու երկմտութիւնը և կը վերահաստատէ անոնց մօտ իր մասին խախտած հաւատքն ու հշմարտութիւնը:

Յիսուսի ճաշով կերպարանաւ երևաւորներէն մին՝ Կարմիր կիրակի օրուանը, կը նմանցուի Յսայի մարգարէին նկարագրած Եզովմացիներուն վրայ տարուած յաղթանակէն Սիոն վերադարձող Զօրականին:

Հստ վերի տաղին, Յինանց Դ. կիրակին յարուցեալ Տէրը կ'երևի՝ զգեստները խաչին վրայ թափած փրկարար արիւնովը ներկուած:

Ասկէ հաւանաբար կիրակիին Կարմիր անուանումը: Ասկէ՝ իւղանկարներուն մէջ Յարուցեալ Գրիստոսի կարմիր պատմուճանով և բուռն զօրութեամբ պատկերացումը:

Գ. ԵՂՈՎՄԻ ԶՕՐԱԿԱՆԸ

Եղովմ Մեռեալ ծովուն և Մովսրի հարաւը գտնուող փաքիկ երկիր մըն է հեթանոս, թշնամի դրացի Թագաւորութիւններէն մէկը Յուդայի:

Եբրայեցիք ու եղովմացիք յաճախ կը հռուին իրարու հետ: Աստուծոյ օգնութեամբ եբրայեցիք կը շահին վերջին պատերազմը, Եւ եբր Երուսաղէմը Սիոնի բարձունքին վրայ ցնծութեամբ կը տօնէ տարուած յաղթանակը, հրաշքի պէս յանկարծ եղովմէն կը հասնի յաղթանակը շահող Խորայէլի Հերոսը, Փրկիչը, որ նոյնինքն Աստուածն է, Տէր Ենովան՝ զօրականի երևոյթով, զէն ու զրահով սպառազէն, հազուադէպ Կարմիր, կռիւն մէջը թափած արիւնովը ներկուած:

Յաղթանակի Հերոս Խորայէլի Փրկչին այսպէս անակնկալ երևումը՝ որ գաղութն է տօնկատարութեան, ոմանց անիմանալի, այլոց զարմանալի, ուրիշներուն անհաւատալի կը թուի: Ուստի հետաքրքիր կը հարցնեն իրարու, մասներն Անոր ուղղած:

Իսկ ո՞վ է սա որ կու գայ Յովովնէ՝ Բոսորայի կարմիր գգեսները հագին, գեղեցիկ պատմունանով եւ բուռն զօրութեամբ:

(*) Բաբգէն Ա. Կթշ. Կիլիկիոյ, Գրատեր Աւետարանէն, Բ. Շարք, Անիլիթաս, 1936, էջ 84:

— Ես եմ, ես, Որ էն ի սկզբանէ: Ես եմ, որ կը խօսիմ արդարութիւն, իրաւունք եւ փրկութիւն, կը պատասխանէ յայնժուող Զօրականը:

Բայց ինչո՞ւ, ինչո՞ւ այդպէս կարմիր են քո զեպսները, հնձան հնարողի հաղուածներուն պէս կարմիր, կը հարցնեն հետաքրքիրները:

— Որովհետեւ, կը պատասխանէ Ահեղ Զօրականը, ես մէն միմակա կուռեցայ Եւրովի կասաղի ոյծերուն դէմ, առանց օգուակների, առանց թիկունքի: Պատահով պատճառով քոյ՝ բարկութեան մէջ հնձան կազմեցի եւ բոլոր քանդակները ջարդախեցի: Այլեւս հեթանոսներէն մտադ չմնաց: Զանոնք բոլորը կոխկռտեցի արձանաւորիսմբ, խաղողի ուկոյզներուն պէս հնձանք՝ գետին փոցի, ձկնեցի, սորիցի, եւ իմ զգեստներս սնունց արիւնքի մէջ քարխեցի: Ա՛յ հասած եք առանց գործած չարքիները հասուցանելու օրը: Հասած՝ Սիրոնի եւ Զեւ փրկութեան օտարին:

ԵՍԱՅԻ, ԿԳ. Գլուխ

Տպաւորիչ է մարդարէին դժած այս պատկերը, որ դարեր շարունակ կը վերանորոգուի մաքրութեմէն եւ արթնք կը լինի ներշնչութեմ, փոխարեւորեալն եւ նմանութիւններու՝ մասնաւորաբար Յարուցեալ Փրկչին երեւումներուն առ յառկապէս կարծիք Կիրակի օրուան:

Գ. ՍԻՈՆԸ ՈՒ ԴՈՒՍՏՐԸ

Սիրոնը տիրական բարձունքն է Երուսաղէմի: Անոր վրայ կառուցուած էր Սողոմոնի տաճարը, որուն Սրբութիւն Սրբոց խորանին մէջ կը պահուէին սակի բուրձ վառը, Սինայի մասնաւոր լեցուն սասփորը, Ահարոնի ձաղնած դաւաղանը, Խառտի տապանալը եւ կտակարաններու առաքաղը, Աստուծոյ զօրութիւնն ու ներկայութիւնը խորհրդանշող տերութիւններու եւ քերականներու համայնի մակը (Եբր. Թ. 1-5):

Սիրոնի տաճարը առանձն է Աստուծոյ, առանձն խորայնի, Հոն է որ Եւդան եւ Խորայնը կը համարմբուին ազօթքի, պաշտամունքի եւ պատգամի համար:

Սիրոնը նախատիպն է Քրիստոսնէական Եկեղեցիին, որ դուռարն է Սիրոնի եւ Գըզուսի Նաբ Սիրոն, Նաբ Խորայնի:

Սողոմոնեան տաճարը Երուսաղէմի՝ օրինակն է Քրիստոսնէական Եկեղեցիին՝ բուն, ուրեմն նաեւ Ս. Վարդան Մայր Տաճարին:

Հին եւ նոր Սիրոնները միեւնոյն կուռնուանին, նոյն նպատակին կը ծառայեն: Ուստի տեղին է մարդարէին ըրած հին Սիրոնի պատկերացումը պաշտանքները նոր Սիրոնին՝ Քրիստոսի Կաթողիկէ եւ Առաքելական Եկեղեցիին, տաճար դեղանի դուռարներէն Ամերիկայի Հայոց Ս. Վարդան Մայր Եկեղեցիին:

«Եւ եղիցիս պսակ վայելութեան ի ձեռն Տեսած, եւ քաղ վայելութեան ի ձեռն Աստուծոյ եւ: ... Զոր օրհնակ բնակէ երթաւ սարդ ընդ կուսի՝ այնպէս բնակեցան որդիք քո ի քեզ. եւ ելիցի՝ զոր օրհնակ ուրախ լինի փեսայ առ հարսին, այնպէս ուրախ լիցի Տէր ի քեզ»:

(ԵՍԱՅԻ, ԿԲ. 3, 5)

Ս. Վարդան Մայր Տաճարը Աստուծոյ ձեռքին վայելուչ պտակ, արքայական թագ, հարսնարան լինելու կուռնուանին: Ան առանձն է Քրիստոսի Աստուծոյ, ժողովարան՝ եկեղեցին Լուսաւորչաձին բոլոր հայերուն:

* *

Այսօր, Կարմիր Կիրակի, տարեկիցն է օծման եւ անուանակալութեան Ս. Վարդանի:

Ամէնքս ալ ուրախ ենք եւ հպարտ մեր Մայր Տաճարովն ու եւտեղեցով լեցուն յարակից Առաջնորդարան-համալիրովը:

Ուրախ ենք քանի որ հաղթատ սրտով եւ մեծ վայելչութեամբ Ս. Վարդանի մէջ կը փառաւորենք մեր հայրերուն Աստուծոյ, մեր պայրենի լեզուովն ու ծէնովը, կը լսենք Տէր Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանն ու անոր քարոզութիւնը:

Ուրեմն ազօթենք եւ օրհնութեամբ յիշենք Մայր Տաճարին եւ Առաջնորդարանին շինութեան եւ կենսունակութեան օտարող երախտաւորներն ամէն: Աստուած օրհնէ բոլորը եւ վարձատարոյ լինի ամէնուն:

Երջանիկ ենք որ Ամերիկայի հայ համայնքը իբր պատկ ու թափ և իբրեւ առանձին ազգային ու պատգամ՝ Աստուծոյ կ'ընծայէ Ս. Վարդանը ի յուշ մեր կորածանած հայրենի փառաւոր վանքերուն և եկեղեցիներուն հազարաւոր, յանուն և բարեխօսութեամբ կարմիրն Վարդանի, որ իրաւ հեռուորդն է հնձանաւորի տիպով եղովմէն եկող Զօրականին և Կարմիր Կիրակիին երեցող Յարուցեալ Յիսուսին:

Եւ որպէսզի մեր ուրախութիւնն ու հպարտութիւնը լինին անանցական, պէտք ենք ուխտել անխափան աղօթել, հակել, գործել, շինել ու շէննալ Ս. Վարդանովը Նիւ Եօքթի: Այսպէ՛ս է որ նա կը լեցուի կեանքով և ուրախութեամբ հարստութեան և հարսնեառունի: Այսպէ՛ս է որ կը ցնծան հոգիները մեր սուրբ և աստուածահաճոյ նախնիքներուն, հոգին կարմիրն Վարդանի, ոգին մեր սուրբ Վարդանի, որ վկան է Լուսաւորչեան լոյս հաւատքին Քրիստոսի, փառքն ու պարծանքը Ամերիկայի հայ համայնքին: Անոր մէջ է անոր ի տես երգենք միասին:

Ուրախ լը, սուրբ եկեղեցի, քանդի Քրիստոս, արեւմտ երկնից, այսօր պսակեաց զԷնդ խաչիւն իւրով: Եւ զարդարեաց զամուրս քո, սքանչելի փառօքն իւրով:

(Շարական)

ԶԳՕՆ ԵԳՍ. ՏԷՐ - ՅԱԿՈԲԱՆ

Պրոնիս, Նիւ Եօքթ

(Սոյն ամսուրը խօսուած է 1 Մայիս 1977ին, Կարմիր Կիրակիին, Ս. Վարդան Մայր Տաճարին մէջ, անոր օծման եւ անուանակոչութեան Խճճերոց Տարեկիցին առիթով:)

ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻՒՆ

Եղեռնի զոհ կասարեալ, սրպէս եւ
Հայրն Ձեր երկնաւոր կասարեալ էս
(ՄԱՍԲ. Ե. 48):

Առաջին առիթով դժուար, գրեթէ անգործագրելի նկատուող Տէրունական վերայիշեալ հրահանգը, ուղղուած իր հետեւորդներէն իւրաքանչիւրին, իրականութեան մէջ շատ տարածական կան է ու դիւրըմբռնելի: Աւելին, ան կը հանդիսանայ հիմնական սկզբունքներէն մէկը քրիստոնէական կրօնին, կեդրոնական սկիզբներէն մէկը քրիստոնէական բարոյականին: Արդարեւ, մինք կանչուած ենք ըլլալու կասարեալ մարդեր, այսինքն սուրբեր ու արդարներ՝ նման մեր Երկնաւոր Հօրը:

Մենք առհասարակ, կեանքի բոլոր երեոյթներուն մէջ և իրիշէներուն վրայ կասարեւոյթիս կը փնտռենք, ինչ որ կասարեւոյ չէ, անպայման թերի է ու պակասաւոր: Զինք կրնար, օրինակ, հանդուրժել մեր տան մէջ ներկայութիւնը հայելիի մը՝ որուն շրջանակին մէջ մասը ինկած-փրթած է, կամ օտարի մը՝ որ վրայ առած է մէկ քանին իր ակռաներէն, հոգ չէ թէ երկուքն ու կը ծառայեն այն նպատակին՝ որուն համար օանձնուած են: Թերեւս տարբեր չէ մեզից շատերուն զգացումը նաեւ արտաքին երեոյթով, այսինքն Ֆրիդրիխստեյն անկատար մարդոց ու կենդանիներուն նկատմամբ: Կոյր մը, կաղ մը, թղուկ մը իրենց անմիջական շրջանակին մէջ աւնենալ պիտի չփափաքէին ճարդերէն շատեր: Ոչ ոք պիտի յօժարէր տխրող ու հաշմանդամ մանուկ մը ընկալել իրեն տղաքերի: Ամէն ինչի մէջ զգիցեցողութիւն, համաշարժութիւն և ներդաշնակութիւն կը փնտռենք, ուրիշ խօսքով՝ կասարեւոյթիւն:

Տարօրինակը այն է որ, այսքան բախնդրութիւն ցուցաբերելէ ետք արտաքին երեոյթներու պարագային, յաճախ անփոյթ ենք բարոյական ոյժերով մեր անձերը, մեր ներքին ետք, կատարելութեան հասցնելու մեր ճիգին մէջ: Արտաքին, ձեռնարկ կատարելութիւնը մտքմէն